

leve^[n] de tuin

© PJ

COLOFON

Deze brochure werd uitgegeven
door de deputatie van de
provincie Oost-Vlaanderen.
Beleidsverantwoordelijke:
gedeputeerde Jozef Dauwe

SAMENSTELLING:

Velt vzw
Werkgroep 'Duurzaam tuinieren'

FOTO'S

EF: Evelyne Fiers
Familie Michiels-Berghmans
FD: Frans De Smedt
GC: Geertje Coremans
IV: Inge Van Der Elst
JV: Jean-François Van den Abeele
KM: Koen Mogensen
KV: Kristof Van Stichelen
NT: Nadia Tahon
PJ: Paul Janssen
RLM: Regionaal Landschap Meetjesland
SH: Sofie Hoste
YA: Yves Adams

COVER

Prionatuinen © EF

VORMGEVING

Brussels Lof

DRUK

Stevens Creative Printing
Merelbeke

Depotnummer:

D/2006/5139/3
tweede druk, oktober 2007

VERANTWOORDELIJKE

UITGEVER

J. Dauwe, gedeputeerde,
p/a Gouvernementsstraat 1,
9000 Gent.

Oplage 5 000 stuks
gedrukt op gerecycleerd papier.

Een gezonde tuin voor iedereen en voor elke plaats!

Denk je soms ook dat er meer uit je tuin te halen valt? Vraag je je ook soms af of je tuin om te vormen is tot zo'n tuin zoals je in die hippe tijdschriften ziet? Wil je graag wat meer vlinders en andere diertjes in je tuin? Of woon je op een klein appartementje en zou je liever in een groene oase wonen? Met deze brochure wil de provincie Oost-Vlaanderen je alvast een zetje in de goede richting geven. De mooie foto's en nuttige tips uit deze brochure helpen je tuin of balkon mooier, voller en natuurrijker te maken. Blader rustig rond, geniet en laat je inspireren door al dat moois.

INHOUD

PRACHTIGE PLANTENCOMBINATIES VOOR ELKE TUIN

5

JUISTE PLANT OP DE JUISTE PLAATS, PLANTEN COMBINEREN

MINI-TUINTJES

11

VOORTUINEN, KLEINE TUINEN, KOERTJES, GEVELS EN MUREN, POTTEN, GROENDAKEN EN DAKTUINEN

OP EEN LIJN MET HET LANDSCHAP

17

LANDSCHAPSTYPEN IN OOST-VLAANDEREN

LEUK GEZELSCHAP

21

DIEREN NAAR JE TUIN LOKKEN

LIEVER KWIJT DAN RIJK: ONGEWENST BEZOEK

25

OMGAAN MET ONGEWENSTE GASTEN

MINDER IS MEER: HOE KAN JE GROENAFVAL VERMIJDEN?

33

VAN VERMIJDEN TOT VERWERKEN

MEER DAN PLANTEN ALLEEN

37

MATERIALENKEUZE, VERLICHTING, WATER

IN DE PRAKTIJK

47

DRIE VOORBEELDTUINEN

MEER WETEN?

51

Prachtige planten- combinaties voor elke tuin

© EF, Prionatuinen

Een droomtuin is een tuin met mooie en gezonde planten. Ze zorgen voor een aantrekkelijke, gevulde tuin met veel bloei en jarenlang plezier. Veel werk, denk je? Helemaal niet! Want met een beetje kennis van zaken kan je zelf voor jouw groene oase zorgen zonder extra werk. Een gouden tip: geef elke plant zijn favoriete plaatsje, zodat hij in de beste omstandigheden kan groeien en bloeien. Zo hoeft je de bodem niet drastisch te wijzigen en moet je bovendien weinig of niet bemesten. Vlaamse bodems zijn vruchtbaar genoeg voor allerlei planten en uiteindelijk komt extra bemesting in het grondwater terecht.

Met de juiste plant op de juiste plaats wordt ook extra begieten overbodig. Mooi meegenomen, want zo houd je nog meer tijd over om te genieten van je tuin en hoef je er geen kostbaar (drink)water voor te gebruiken. Bovendien zijn planten die zich op hun plaats voelen beter bestand tegen ziekten en plagen. Dus hoef je ook niet naar de gifspuit te grijpen. Een goede zaak voor jou én het milieu!

1 VOETEN IN DE JUISTE BODEM: BODEM, WATER EN VEEL MEER

Voor een goede plantenkeuze in je tuin moet je goed weten wat voor een bodem jouw tuin heeft. Planten staan immers met de voeten in de grond. Op het kaartje kan je aflezen welke bodemsoort jouw streek heeft. Dat is belangrijk. Het plantengamma in de zandstreek ziet er anders uit dan dat in kleigebieden.

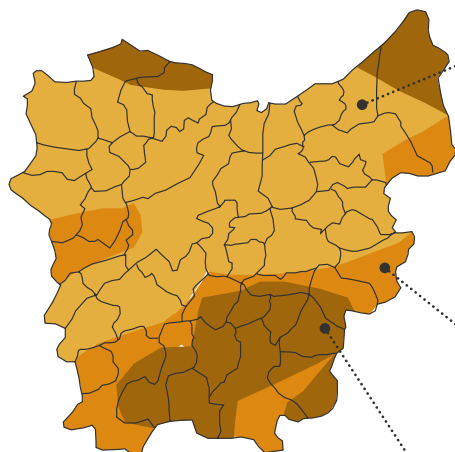
Planten hebben ook water nodig. Toch groeit de ene plant liever op een droge bodem, terwijl de andere van natte voeten houdt. Stem dan ook je plantenkeuze af op de vochtigheid van je bodem. Lavendel en stokrozen horen bijvoorbeeld op droge bodems.

Ook de zuurheidsgraad van je bodem speelt een rol. In steden en in dorpskernen kan de bodem veel kalk bevatten door allerlei puin. Onder beuken, sparren en dennen kan de grond dan weer erg zuur zijn, wat zorgt voor een compleet andere plantengroei. Heide en rapunzelklokje houden van zure bodems – aster en herfsttijloos van een kalkrijke bodem.

Naast licht, lucht en water hebben planten ook voedingsstoffen nodig, mineralen. Die nemen ze op uit de bodem. Hoeveel en wat voor voedingsstoffen, dat verschilt sterk van soort tot soort. Sommige planten groeien alleen goed op voedselrijke grond: ridderspoor, tongkruiskruid en pioen. Andere soorten gedijen pas echt goed op voedselarme grond, zoals heidekruid of sommige keukenkruiden zoals marjolein en tijm.

Laat je zeker niet verleiden om de bodem in je tuin om te vormen tot een 'normaal' geheel, zodat er 'normale' planten groeien. Nee hoor, de verscheidenheid en het verschil van je bodem geven je juist de kans voor iets speciaals. Anders gezegd: voor alle omstandigheden – en met wat hulp van een goede tuinplantengids – vind je immers een uitgebreide keuze aan geschikte planten!

In Oost-Vlaanderen domineren zand en zandleem als bodemtypes. In het zuidoosten van de provincie vinden we vooral leembodem. In de noordelijke punten van Sint-Laureins, Assenede, Sint-Gillis-Waas en Beveren is er dan weer een kleibodem.

Op deze kaart zie je de verschillende bodemtypes van Oost-Vlaanderen. Dit geeft je een goed beeld van de bodemsoort in jouw tuin. Uiteraard kunnen er plaatselijke verschillen optreden. Als je het exacte bodemtype van jouw tuin wil weten, dan verwijzen we je graag naar www.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/bodemkaart. Woon je in de stad, dan kan het zijn de bodem van je tuin erg verschilt van die op de bodemkaarten.

ZANDBODEM

Bodems die veel zand bevatten zijn 'lichte' bodems, die het regenwater snel doorlaten. Een zandgrond met een lage grondwaterstand droogt dus snel uit. Zandbodems zijn van nature ook vrij arme bodems; samen met het regenwater spoelen ook de voedingsstoffen gemakkelijk weg. Maar als de zandgrond veel humus bevat, dan houdt die het water en de voedingsstoffen beter vast. In de tuin kan je het humusgehalte op peil houden door plantenresten te laten liggen of te composteren en nadien weer in de bodem te brengen.

ZANDLEEMBODEM

Zandleemgronden hebben een evenwichtige samenstelling, zowel voor waterhuishouding als voor voedselrijkdom. Deze halfzware gronden worden in de landbouw meestal als zeer vruchtbaar beschouwd. In de siertuin kunnen er veel planten op groeien, omdat zowel planten uit zandgronden als uit leemgronden er zich thuisvoelen.

LEEM- EN KLEIBODEM

Klei en leem lijken heel goed op elkaar. Zowel leem als klei bestaan uit zeer fijne korreldeeltjes die erg dicht op elkaar zitten. De kleideeltjes zijn nog kleiner dan de leem. Dit zorgt dan ook voor een compacte en zware bodem. Leem- en kleigronden kunnen goed water vasthouden, ze drogen zelden uit. Goed om droogteperiodes te overbruggen! Maar in de winter blijft het water hierdoor ook wel eens staan. Loop dan zo weinig mogelijk over de grond en geef het water rustig de tijd om te zakken.

Klei en leem houden ook goed voedingsstoffen vast en maken ze dan langzaam vrij voor de planten. Klei en leem lijken de ideale bodem, en toch kunnen niet alle planten erop groeien. Door de dichte structuur is de bodem zeer compact en raakt er weinig zuurstof tot bij de plantenwortels. Kies dus voor planten die hieraan aangepast zijn.

> De vrolijke margriet voelt zich opperbest op een zandleembodem in de volle zon.

© EF

ENKELE PLANTENSUGGESTIES NAARGELANG BODEMSOORT EN BELICHTING

Nederlandse naam *Wetenschappelijke naam*

> ZAND

ZON

gewoon duizendblad	<i>Achillea millefolium</i>
wilde marjolein	<i>Origanum vulgare</i>
rapunzelklokje	<i>Campanula rapunculus</i>
vlasbek	<i>Linaria purpurea</i>
hemelsleutel	<i>Sedum telephium</i>

SCHADUW

akeleiruit	<i>Thalictrum aquilegifolium</i>
gewoon	
vingerhoedskruid	<i>Digitalis purpurea</i>
vrouwenmantel	<i>Alchemilla mollis</i>

> LEEM

ZON

beemdooievaarsbek	<i>Geranium pratense</i>
klokjesbloem	<i>Campanula lactiflora</i>
knikkende wederik	<i>Lysimachia clethroides</i>
lange ereprijs	<i>Veronica longifolia</i>

SCHADUW

kleine maagdenpalm	<i>Vinca minor</i>
amandelwolfsmelk	<i>Euphorbia amygdaloides</i>
wrangwortel	<i>Helleborus viridis</i>

> ZANDLEEM

ZON

margriet	<i>Leucanthemum vulgare</i>
bergamot	<i>Monarda didyma</i>
zeepkruid	<i>Saponaria officinalis</i>
zonnehoed	<i>Echinacea purpurea</i>

SCHADUW

Kaukasische	
vergeet-mij-niet	<i>Brunnera macrophylla</i>
zilverkaars	<i>Cimicifiga racemosa</i>
lievrouwebedstro	<i>Galium odoratum</i>
elfenbloem	<i>Epimedium grandiflorum</i>

> KLEI

ZON

wilde bertram	<i>Achillea ptarmica</i>
eendagsbloem	<i>Tradescantia virginiana</i>
Griekse alant	<i>Inula helenium</i>
Perzische kruisjesplant	<i>Phuopsis stylosa</i>

SCHADUW

breed klokje	<i>Campanula latifolia</i>
Zeeuws knoopje	<i>Astrantia major</i>
blauwe monnikskap	<i>Aconitum napellus</i>

HANDPALMTEST: WELKE BODEMSOORT HEB IK?

Neem een beetje aarde in je handen. Zand is niet kneedbaar, het voelt ruw en scherp aan en valt uiteen. Leem is beter kneedbaar maar voelt toch nog enigszins ruw aan. Klei is zeer goed kneedbaar en voelt aan als een egale, bijna gladde massa.

TEST:

1. Neem een beetje aarde in de handpalm en bevochtig het. Kneed het kluitje tot het niet meer glanst.
2. Probeer het staaltje aarde snel tot een potlooddikke worst uit te rollen tussen de handpalmen:
niet te rollen = zandgroep ☞ ga naar 3
wel te rollen = kleigroep ☞ ga naar 5
3. Onderzoek de samenhang van het staaltje door het uit te wrijven tussen duim en wijsvinger:
niet samenhangend = zand ☞ ga naar 4
wel samenhangend = zandleem
4. Wrijf het staaltje uit in de handpalm
in de handnerven wordt geen materiaal zichtbaar = zand
in de handnerven wordt wel materiaal zichtbaar = lemig zand
5. Wrijf het staaltje helemaal uit tussen duim en wijsvinger en beoordeel het glijvlak van het uitgewreven staal:
stroef glijvlak = leem en lichte klei
glad glijvlak = zware klei

2 KLIMAAT IN HET KLEIN

Elk klimaat heeft zo zijn typische eigenschappen en zijn aangepaste plantengroei. In België heerst er een gematigd zeeklimaat met zachte winters en relatief koele zomers. De planten in onze streken zijn daar perfect aan aangepast en zijn dan ook een goede keuze. Ook plantensoorten uit andere werelddelen met een vergelijkbaar klimaat doen het hier goed. Bijvoorbeeld planten uit het noordoosten van de Verenigde Staten en bosplanten uit het noordoosten van China.

Maar net zoals de eigenschappen van de bodem van plaats tot plaats kunnen variëren, kunnen ook bepaalde factoren in je tuin het klimaat plaatselijk beïnvloeden en wijzigen. Zo'n plaatselijk klimaat noemt men microklimaat. In steden bijvoorbeeld kan door de grote hoeveelheid bebouwing de temperatuur sterk oplopen, waardoor in zonnige stadstuinen veel planten uit zuiderse streken kunnen groeien. Ook binnen één tuin kunnen er verschillende microklimaatjes zijn. De schaduwzijde van een huis is door de donkere koelte te vergelijken met het binnenste van een bos, terwijl het zonnige stukje gras een eindje verderop alleen de echte zonnekloppers onder de planten een kans geeft. Denk dus ook bij het kiezen van je planten aan de vochtige en droge stukjes van je tuin. Of aan de warme dan weer koelere en de zonnige of meer schaduwrijke groeiplaatsen.

3 ZET VEEL GELIJKE ZIELEN SAMEN

Planten kiezen

Als de bodem en het microklimaat van je tuin in kaart hebt gebracht, dan krijg je voor elk stukje in de tuin een lange lijst van mogelijke plantensoorten. Uiteraard houdt de ene persoon meer van sobere en strakke tuinen – en dus minder soorten – terwijl de

> De natuur maakt de beste plantcombinaties. Ga na welke planten van nature samen voorkomen of geef ruimte aan spontane ontwikkelingen in je tuin.

© EF

andere de tuin het liefst ziet barsten van uitbundigheid. Een gezonde en evenwichtige tuin laat zich binnen elke smaak ontwerpen, zolang je je niet tot een of slechts enkele soorten beperkt.

Planten combineren is belangrijk

Een combinatie van verschillende soorten heeft zo zijn voordelen. Door verschillende plantensoorten met elkaar te combineren kan je voor meer en een langere bloei zorgen. De tuin gaat er elk seizoen ook weer anders uitzien. Maar niet alleen jij vindt dat aantrekkelijk, ook talrijke nuttige dieren worden naar jouw tuin gelokt. En zij kunnen je helpen bij het voorkomen van ziekten en plagen. Zo zijn lieveheersbeestjes dé opruimers van bladluizen en houden meesjes je tuin rupsvrij.

Bovendien loop je met een gemengde beplanting sowieso veel minder risico op ziekten en plagen. Veel ziekten en plagen zijn namelijk gespecialiseerd in één plantensoort of een groep van plantensoorten. Als zij dus in een volledig plantvak van slechts één plantensoort terechtkomen, kunnen zij zich snel verspreiden en is de ravage groot. Maar in een gemengde beplanting kunnen zij zich bijna niet verspreiden. Zij komen slechts een of enkele exemplaren van die plantensoort tegen en worden dus snel een halt toegeroepen. En als er dan toch nog eentje toeslaat, dan valt het helemaal niet op tussen de rest van de beplanting.

Als je verschillende plantensoorten in een plantvak combineert, krijg je gauw een gesloten begroeiing. Nog een pluspunt, want zo scherm je de bodem af van het licht en krijgen onkruiden het moeilijk om door de begroeiing te breken. Veel onkruidzaden hebben namelijk licht nodig om te kunnen kiemen. Als je zorgt voor een mooie gesloten begroeiing, groeien en bloeien enkel die planten die jij mooi vindt!

Goede plantencombinaties maken

Niet elke gemengde beplanting is een goede beplanting. Bij een goede plantencombinatie kunnen verschillende soorten naast elkaar leven, zonder dat de ene de andere verdringt. Ook in de natuur zie je dat bepaalde planten vaak samen voorkomen. Je moet dus niet alleen rekening houden met de standplaats, maar ook met de eigenschappen van de plant en zijn burens.

De combinatie van groeikracht, groei ritme en groeivorm bepaalt of twee of meerdere soorten naast elkaar kunnen groeien of elkaar juist wegconcurreren. Zet geen woekeraars naast trage groeiers en geen hoogopgroeiende planten naast kruipertjes die veel licht nodig hebben. Houd rekening met de uiteindelijke vorm en grootte die de plant zal hebben als hij volledig is volgroeid. Dat voorkomt ook nodeloos snoeien. Deze informatie kan je terugvinden in plantenboeken of (soms) op de labels van planten in het tuincentrum. |

Mini-tuintjes

Ruimte is schaars in België. Het is dan ook belangrijk dat we er zo zorgvuldig mogelijk mee omgaan. In sterk verstedelijkte gebieden is het belangrijk dat zoveel mogelijk hoekjes begroend worden. Zo wordt de stad aangeneramer om in te leven voor mensen, dieren en planten.

Met een beetje creativiteit kan je op kleine onverwachte hoekjes waardevol, weelderig en zalig groen creëren. Eigenlijk is er bijna geen enkel plekje waar geen groen kan groeien.

1 VOORTUINEN

Een voortuintje vertelt veel over de bewoners van het huis erachter. Het is een soort visitekaartje. De meeste mensen besteden er dan ook veel aandacht aan. Om zoveel mogelijk ruimte te geven aan planten, verhard je beter niet meer dan nodig

is. Voor het pad naar je voordeur is een breedte van 60 cm voldoende. Plant er lekker geurende planten langs om je bezoekers te verwelkomen (bergsteentijm, wilde marjolein, tijm...). De middenstrook van je oprit kan je gerust met laagblijvende planten opvrolijken. Ook de carport kan in een groen jasje gestoken worden: tal van klimplanten zullen er zich met plezier rond draperen (kamperfoelie, clematis).

Gazon is meestal niet de beste keuze voor een voortuin. Een gazon vraagt regelmatig beheer en dikwijls is het een heel gedoe om je grasmaaier tot in de voortuin te slepen. Als de open ruimte niet betreedbaar moet zijn, kies je beter voor een laagblijvende begroeiing van vaste planten. Maar vervang een gazon op het zuiden in geen geval door klimop! Klimop is een plant die in de natuur in bossen voorkomt. Een klimop in volle zon zal het niet goed doen en in geen geval tegemoetkomen aan de verwachting dat ze de bodem zal bedekken. Dat kan ze alleen in schaduwrijke omstandigheden.

2 KLEINE TUINEN

Een klein lapje omvormen tot een sfeervolle ruimte die aan al je verzuchtingen voldoet – dat is een uitdaging die des te groter is als je tuin kleiner is. Zoals het spreekwoord het zegt: in de beperking ziet men de meester. Er zijn misschien wel dertig verschillende plantensoorten die je graag in je tuin zou willen zien en natuurlijk is combineren

belangrijk. Maar een te grote variatie aan verschillende soorten op een klein oppervlak geeft dikwijls een drukke, rommelige indruk. Goed nadenken dus.

In kleine tuinen kies je het best voor kleine bomen en struiken (seringen, gele kornoelje, krentenboompje, toverhazelaar, struikklimop). Grotere soorten worden beter vermeden want die leveren op termijn snoeiafval. In de kruin van de bomen kan je clematis of kamperfoelie laten groeien, voor extra kleur en variatie.

De wetgeving wil dat houtige gewassen minstens 50 cm van de perceelgrens wegblijven. In de praktijk komt het veel voor dat burens aan weerszijden van de gemeenschappelijke tuinmuur een struikengordel aanplanten om de muur te camoufleren. Je kan in zo'n geval ruimte winnen: door die gemeenschappelijke muur te vervangen door een heg, haag of — als er zeer weinig plaats is — door een afscheiding van gaas die je laat begroeien met een mengeling van klimplanten (klimop, clematis, kamperfoelie, rozen...). Bovendien kunnen egeltjes en andere kleine zoogdieren dan gemakkelijker van de ene naar de andere tuin. Ook voor kinderen kan het leuk zijn om van de ene tuin naar de andere te kunnen huppen, via een gat in de haag of de tuinmuur.

3 KOERTJES

De oorspronkelijke buitenruimte van stadswoningen is dikwijls volgebouwd met allerlei aanbouwen (de zogenaamde 'koterijen'). Wat overblijft, is dikwijls niet meer dan een grauw, rommelig koertje. Met een likje verf en wat planten kunnen die koertjes omgetoverd worden tot kleine juweeltjes. In Japan en in de islamitische wereld zijn prachtige voorbeelden te zien van minuscule binnenkoertjes die licht, ruimte, rust en groen ademen. Witte muren houden muggen op afstand, rode en oranje tinten doen een ruimte dikwijls kleiner lijken terwijl blauwe en groene kleuren net het tegenovergestelde effect opleveren.

4 GEVELS EN MUREN

Gevels en muren kan je door klimplanten laten 'inpakken'. Let wel op het verschil tussen zelfhechtende klimplanten en soorten die zich naar boven winden met stengels, takken of bladstelen. De eerste hebben geen klimhulp nodig, terwijl slingerplanten wel een steuntje moeten krijgen om zich naar boven te werken. Zorg er altijd voor dat klimhulpen stevig genoeg zijn.

>Of je nu van strak of van lekker los houdt; groene gevels kunnen altijd worden toegepast.

> Als je met enkele buurtbewoners samen de handen uit de mouwen steekt, kan je in een mum van tijd je straat veel levendiger en aangenamer maken. Overtuig je burens om ook een steentje op te lichten.

Door een of meerdere tegels uit te breken uit de stoep kan je een tegeltuintje aanleggen. Tegeltuintjes hebben een uitgesproken microklimaat – een zuidmuur is veel warmer dan een muur op het noorden en een oostmuur vangt nauwelijks regen terwijl een op het westen gerichte muur dikwijls slagregen te verduren krijgt. De bodem onder de stoep zit meestal

vol stenen en rijnzand. Dat is geen probleem voor soorten die in de natuur op rotsen of in stenige milieus groeien. Klimplanten die in de natuur in het bos voorkomen hebben echter humus nodig in het plantgat (klimhortensia, clematis...).

Om wildgroei te voorkomen hebben de meeste gemeenten een wettelijke regeling over wat wel en niet mag op openbaar domein. Informeer dus even vooraleer je de stoep voor je deur opbreekt. Misschien geeft je gemeente zelfs subsidies.

ENKELE KLIMPLANTEN EN HUN EIGENSCHAPPEN.

Zelfhechtende soorten geraken op eigen houtje naar boven. Winders slingeren zich naar boven rond verticale klimhulpen. Rankers houden zich met (blad)stelen vast aan een dichtmazig traliwerk. Enteraars zijn geen echte klimmers. Ze moeten worden opgebonden aan horizontale klimhulpen en eventueel worden bijgesnoeid.

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Lichteis	Zomergroen altijdgroen	Groei­kracht en -hoogte	
<i>Clematis vitalba</i>	bosrank	○	zomergroen	snel 15 meter	ranker
<i>Hedera helix</i>	klimpop	○◐●	altijdgroen	snel 25 meter	zelfhechtend, inheems
<i>Humulus lupulus</i>	wilde hop	○◐●	zomergroen, sterft in de winter bovengronds af	zeer snel 7 meter	winder, inheems
<i>Lonicera periclymenum</i>	wilde kamperfoelie	◐	zomergroen	matig 6 meter	winder, inheems
<i>Parthenocissus quinquefolia</i>	vijfdelige wingerd	○◐●	zomergroen	snel 15 meter	zelfhechtend
<i>Vitis vinifera</i>	echte wijnstok	○	zomergroen	snel 10 meter	ranker
<i>Wisteria sinensis</i>	Chinese blauwereggen	○	zomergroen	snel 30 meter	winder

5 POTTEN OP BALKON, VENSTERBANK, TERRAS, STOEP ...

Veel planten, inclusief klimplanten, gedijen goed in potten en bakken. Ook eetbare planten kan je in potten kweken (tijm, basilicum, peterselie, tomaten...). Of een plant het al dan niet goed doet in een pot hangt sterk af van de wortelruimte die hij heeft. Kies dus altijd potten die ruim genoeg zijn. Grote potten drogen minder snel uit en voorkomen dat je planten omwaaien.

Gebruik het liefst terracotta potten, die zijn zowel bij de aanmaak als bij de afbraak milieuvriendelijk. Voor de aanmaak van plastic potten wordt aardolie gebruikt en bij het kleuren komen er soms zware metalen aan te pas. Bovendien vormt plastic ook een probleem bij de afbraak.

> Een stadsbewoner kweekt geen uien... maar tomaten en pelargoniums in dezelfde pot.

© EF

Het is belangrijk dat je potten afwateringsgaatjes hebben onderaan. Als de aarde te lang nat blijft, rotten de wortels van je planten. Om te vermijden dat de gaatjes dichtslibben, leg je het best een laagje grind op de bodem van de pot of een potscherf boven de gaatjes.

Terwijl je in je tuin je plantenkeuze aanpast aan je bodem, kan je in potten je potgrond aanpassen aan de planten. Zuurminnende soorten, soorten van kalkrijke bodem, soorten die een voedselrijke bodem vragen... het volstaat om wat dolomiet of compost door je potgrond te mengen om je teelaarde geschikt te maken voor je droomplanten. Gebruik geen potgrond waarin kunstmest of turf zit: de productie van kunstmest vergt veel energie en turf is een steeds schaarser wordende natuurlijke bron. Turf wordt uit natuurlijke en ecologisch waardevolle veengebieden gewonnen. Er bestaan goede alternatieven zoals biopotgrond op basis van kokosvezels en organische meststoffen.

De gezondheid van je planten hangt heel sterk af van de juiste hoeveelheid voedsel en water in de bodem. In je tuin is het niet nodig om extra voedingsstoffen toe te dienen. Als je afgevallen bladeren laat liggen, vergaan die en zorgen ze voor natuurlijke bemesting. Maar planten in potten hebben wel extra bemesting nodig. Hiervoor gebruik je het best compost.

PLANTEN DIE WEINIG ZORG NODIG HEBBEN IN POTTEN:

hemelsleutel	<i>Sedum telephium</i>
hartlelie	<i>Hosta</i>
kleinbladige klimop	<i>Hedera helix</i>
vlasbekje	<i>Linaria vulgaris</i>
toortsen	<i>Verbascum</i>

6 GROENDAKEN EN DAKTUINEN

> Ook op hellende daken is de aanleg van groendaken mogelijk.

© EF

Veel groendaken worden aangelegd uit esthetische overwegingen. Groendaken zijn immers een mooi alternatief voor zwarte roofing of met grind bedekte platte daken. Groendaken zijn echter ook heel belangrijk voor de omgeving. Groendaken isoleren gebouwen, helpen de stad adem te halen en zorgen voor een vertraagde en verminderde afvoer van regenwater én ze brengen groen in een sterk versteende omgeving.

Groendaken kunnen extensief of intensief zijn. Extensieve groendaken zijn niet gemaakt om op te lopen. De begroeiing bestaat meestal uit vetplantjes of uit graslandplanten. Intensieve groendaken kun je wél betreden. Het zijn soms echte daktuinen van waarop je zou vergeten dat je eigenlijk ettelijke meters boven de begane grond zit.

Een groendak bestaat altijd uit een laag planten met daaronder eerst een voedsellaag (substraat), dan een laag die zorgt voor goede drainage (kunststof of kleikorrels), een wortelwerend doek en een waterdicht dak. Doe-het-zelvers wordt aangeraden om voldoende informatie in te winnen als ze willen vermijden dat planten door de dakbedekking heen groeien. Bij de Vlaamse Overheid kan je een folder met informatie aanvragen. Pols ook naar de subsidies die je gemeente voor de aanleg van groendaken geeft.

Wind droogt planten sneller uit. Kies op winderige plaatsen daarom voor planten die droogte verdragen zoals duingrassen, Engels gras, vetplanten en soorten van droge steppen en het Middellandse Zeegebied. Windschermen kunnen beschutting bieden. Ze zijn het best halfdoorlatend (canvas, latwerk...) om luchturbulenties en schade te beperken. |

Op een lijn met het landschap

Een landschap krijgt vorm door natuurlijke en cultuurhistorische factoren. Dorpen, akkers, dreven, houtkanten, sloten... geven het landschap zijn typische uitzicht. Traditionele landschappen zijn meestal verankerd in oude landbouwgebruiken, die op hun beurt verband houden met het type bodem. Hoe meer traditionele kleine landschapselementen er zijn en hoe minder storende elementen, hoe mooier een landschap dikwijls is.

Ook jouw huis en tuin maken deel uit van het landschap. Door te kiezen voor kleine landschapselementen en voor bomen en struiken die typisch zijn voor je streek, draag je bij tot het herstel en behoud van het traditionele landschap. Je versterkt het landschap en je helpt bij het behoud van de grote verscheidenheid aan landschappen in Vlaanderen. Omgekeerd kan een ondoordachte keuze het landschap grondig verstoren: een tuin omzoomd met blauwe cipressen midden in een open landschap bijvoorbeeld. Dezelfde tuin omzoomd met een haag van streekeigen soorten versterkt de omgeving, terwijl jij evenveel beschutting en privacy hebt. Bovendien zullen soorten die het in jouw streek in de natuur goed doen, ook in je tuin gedijen. Je bent dan tegelijk verzekerd van gezonde, sterke planten. Van deze bomen en struiken zijn we quasi zeker dat ze er al heel lang staan en dat ze zaden voortbrengen die aangepast zijn aan ons klimaat.

Ook de dieren die samenleven met deze landschapselementen en die op hun beurt typisch zijn voor je streek varen er wel bij.

Veel gemeenten subsidiëren de aanleg van kleine landschapselementen die een bijdrage leveren aan het behoud van het landschap. Bij de dienst leefmilieu van je gemeente krijg je zeker meer uitleg over welke kleine landschapselementen jij in je tuin kan integreren.

1 LANDSCHAPSTYPEN IN OOST-VLAANDEREN

In Oost-Vlaanderen kan je vijf streken onderscheiden die landschappelijk sterk verschillen. Hier een overzicht, zodat je ziet welke kleine landschapselementen en planten in jouw buurt voorkomen.

Meetjesland

In het noorden van het Meetjesland ligt het vlakke krekengebied met uitgestrekte polders, kanalen en kreken. De polders zijn omzoomd door met populieren beplante bloemrijke dijken met hier en daar doornstruiken.

De kreken zijn ontstaan onder invloed van getijden. Hoewel ze niet meer in contact staan met de zee, zit er nog altijd veel zout in de bodem. De planten die er groeien zijn aangepast aan die zoute omstandigheden. Rond de kreken zijn er rietkragen.

Het centrale Meetjesland is eveneens vlak en doorsneden met sloten. Dit zandige 'Houtland' bestaat uit een afwisseling van overwegend natte depressies met enkele droge ruggen. Rond de langgerekte landbouwpercelen zijn er greppeltjes met knotbomen of hakhout (houtige gewassen die periodiek bij de grond worden gekapt en terug uitschieten).

DOORNSTRIJKEN

eenstijlige meidoorn *Crataegus monogyna*
sleedoorn *Prunus spinosa*

KNOTBOMEN

zwarte els, *Alnus glutinosa*
schiefwilg *Salix alba*

© RLM

In de hogere delen van het Meetjesland zoals de licht heuvelende zandige 'veld'gebieden van het zuidelijke Meetjesland zijn er bossen. Hier en daar, op open plekken in de bossen komt heide voor. In de landbouwgebieden herinneren dreven en houtkanten aan het verdwenen bos.

HAKHOUT IN HOUTKANTEN EN LANGS DREVEN

zomereik *Quercus robur*
hazelaar *Corylus avellana*
sporkehout *Frangula alnus*
lijsterbes *Sorbus aucuparia*
zachte berk *Betula pubescens*

Leiestreek

De Leie heeft een heel bochtig verloop. Langs de oevers kan je oeverwallen terug vinden die zijn opgebouwd uit zandlemig materiaal. Op natte gronden komen meersen voor met hooilanden en natte ruigtes.

Ter hoogte van Sint-Martens-Latem zijn ook nog enkele landduinen met specifieke soortensamenstelling.

HOOILANDEN (LAGERE SOORTEN, 2 X PER JAAR MAAIEN)

grote ratelaar *Rhinanthus angustifolius*
echte koekoeksbloem *Lychnis flos-cuculi*
dotterbloem *Caltha palustris*
poelruit *Thalictrum flavum*

NATTE RUIGTES (HOGE SOORTEN, 2 TOT 5 X PER JAAR MAAIEN)

grote kattenstaart *Lythrum salicaria*
moerasspirea *Filipendula ulmaria*
gewone smeerwortel *Symphytum officinale*
watermunt *Mentha aquatica*

© YA

Waesland

Het Waasland bestaat uit een vlak tot lichtgolvend open landschap. Net als de andere streken in Oost-Vlaanderen is het Waasland zeer waterrijk. De boeren trachtten vroeger hun akkers te ontwateren door het graven van grachten en de aanplant van populieren rond de akkers. Hierdoor zijn de zogenaamde 'bolle akkers' ontstaan. In het zuidelijke deel van het Waasland vind je ook (naald)bossen.

Schelde- en Denderstreek

De Schelde ondervindt tot Gent nog invloed van het getij. In deze getijdenezones vind je getijdenmoerassen terug met plantengemeenschappen met een zeer ruig karakter. Verder van de Schelde, in de polders komen bloemrijke hooilanden voor.

GETIJDENMOERAS (=ZOETWATERSCHOR)

grote kattenstaart	<i>Lythrum salicaria</i>
grote brandnetel	<i>Urtica dioica</i>
wilgen	<i>Salix sp.</i>
riet	<i>Phragmites australis</i>

HOOILANDEN

dotterbloem	<i>Caltha palustris</i>
moesdistel	<i>Cirsium oleraceum</i>
echte koekoeksbloem	<i>Lychnis flos-cuculi</i>

Vlaamse Ardennen

In de Vlaamse Ardennen vind je heel wat kleine landschapselementen terug met een belangrijke natuur- en cultuurhistorische waarde: holle wegen, hakhout, kaphagen, hoogstamboomgaarden, loofbossen met mooi ontwikkelde bosranden, bronnen met bronbosjes en kronkelende beekjes.

LOOFBOSSEN

zomereik	<i>Quercus robur</i>
beuk	<i>Fagus sylvatica</i>
zwarte els	<i>Alnus glutinosa</i>
zoete kers	<i>Prunus avium</i>

HAKHOUT (HOUTIGE GEWASSEN DIE PERIODIEK TOT BIJ DE GROND WORDEN GEKAPT)

meidoorn	<i>Crataegus</i>
sleedoorn	<i>Prunus spinosa</i>
wilde kardinaalsmuts	<i>Euonymus europaeus</i>
wilde liguster	<i>Ligustrum vulgare</i>
hondsroos	<i>Rosa vanina</i>
egelantier	<i>Rosa rubiginosa</i>

2 IN STEDELIJKE OMGEVING

In stedelijke omgeving is de situatie enigszins anders. Het stedelijke milieu is warmer en droger dan het buitengebied. Bovendien heeft de bodemsamenstelling meestal nog maar weinig te maken met de oorspronkelijke bodem. Veelal zit er kalkrijk bouwpuin in de bodem. Dit beïnvloedt de soorten die er voorkomen. Zo is het mogelijk dat het microklimaat in je stadstuin eerder mediterraan van aard is en dat planten zoals vijg zich er prima voelen. |

Leuk gezelschap

Dieren maken net als planten deel uit van de tuin. Ze kunnen niet zonder elkaar. Zonder bijen en andere bestuivers groeien er geen appels aan de bomen; zonder regenwormen zou afgestorven bladafval niet in de bodem terecht komen; zonder bladluizen geen lieveheersbeestjes, zonder bloemen geen vlinders...

Als je er even de tijd voor neemt, is het wonderbaarlijk om te zien hoeveel dieren er in je tuin rondscharrelen, fladderen, kruipen,... Hoe langer je kijkt, hoe meer dieren je opmerkt. Welke soorten je allemaal kan zien, hangt gedeeltelijk af van de inrichting van je tuin. Alle dieren hebben voedsel, water, schuilplaatsen en nestgelegenheid nodig. Maar uiteraard zijn die niet voor alle dieren hetzelfde. Vlinders voeden zich met nectar terwijl koolmeesjes insecten eten. Als je ervoor zorgt dat er voor elk wat wils is, kan je — zelfs in een klein stadstuintje — een bont gezelschap dieren waarnemen.

© EF, Mien Ruys-tuinen

1 VOEDSEL

Veel natuurlijker en gezonder dan mezenbollen en andere in de winkel verkochte producten is een assortiment uitgelezen tuinlekkernijen. Sommige dieren verkiezen zaden, andere noten, nog andere nectar of fruit. Een combinatie van verschillende soorten bomen, struiken, grassen en bloemen zullen een overvloed aan voedsel aanleveren voor tal van verschillende dieren als je opteert voor:

- Inheemse soorten
- Besdragende bomen en struiken (lijsterbes, rozen, krentenboompje, vlier)
- Bloemen met meeldraden waar insecten gemakkelijk bij kunnen
- Nectarrijke planten (vlinderstruik, ijzerhard, beemdkruid, damastbloem, hemelsleutel, herfstaster, koninginnenkruid, lavendel, vaste muurbloem, enkelbloemige afrikaantjes)
- Gespreide bloei met bloemen in het vroege voorjaar (speenkruid, sneeuwklompje, krokus, longkruid) en in het najaar (ijzerhard, kattenstaart, hemelsleutel, zonnehoe, klimop)

2 WATER

Alle levende wezens hebben water nodig. Wie water in zijn tuin integreert, zal verbluft staan van het aantal dieren dat erop af komt. Een klein bassin waarin wat regenwater kan blijven staan is al voldoende.

3 SCHUIL- EN NESTGELEGENHEID

Dieren hebben behoefte aan veilige plekje om hun jongen groot te brengen, om zich te beschermen tegen gure weersomstandigheden en tegen natuurlijke vijanden. Ook rustige plekje om ongestoord de winter door te komen zijn belangrijk. Bijzonder geliefd zijn:

- Gelaagde begroeiing
- Hagen
- Groenblijvende struiken (hulst, taxus, buxus, klimop, groenblijvende kamperfoelie, vuurdoorn)
- Stekelige struiken (rozen, hulst, zuurbes, meidoorn, vuurdoorn)
- Stapeltjes stenen
- Dood hout, bladafval en uitgebloeide bloemstengels
- Composthoppen

>Vuurdoorns zijn zeer geliefd bij vogels. De wintergroene struiken met hun scherpe doornen geven beschutting en de kleurrijke bessen die in het begin van de winter verschijnen zijn een echte lekkernij.

4 LEVEN IN 3D

> Een grote variatie aan planten en groenvormen zal een grote variatie aan dieren aantrekken. Rond het kleine poeltje helemaal is er altijd een bedrijvigheid van jewelste. Vergeet ook niet in de hoogte te werken. Sering en enkele andere kleinere bomen en een veelheid aan klimplanten maken van deze stadstuin een paradijs voor allerlei diertjes.

© EF

Sommige dieren hebben een klein leefgebied, andere hebben behoefte aan ettelijke vierkante kilometers om in hun levensbehoeften te voorzien. Een egeltje kan in één enkele stadstuin niet voldoende voedsel vinden om te kunnen overleven. Daarvoor moet hij van de ene tuin naar de andere kunnen geraken. Veel dieren gebruiken daarbij nog eens de verticale component van de ruimte: klimplanten, bomen en struiken. Hoe beter je gebruikt maakt van de hoogtes in je tuin, hoe 'groter' je de ruimte maakt voor dieren.

Hoe meer variatie er is in je tuin, hoe meer verschillende dieren er zich toe aangetrokken zullen voelen. Zorg voor een combinatie van bomen, struiken, vaste planten en gras-

sen. Ook een afwisseling tussen open en gesloten ruimte, natte en droge plekken, zonnige bloemenveldjes en beschutte schaduwhoekjes zullen een grotere diversiteit aan dieren aantrekken. Variatie is belangrijk. Merels zoeken wormen in het gazon, maken nesten in struiken en gebruiken boomtoppen om luidkeels hun territorium af te bakenen. |

Liever kwijt dan rijk: ongewenst bezoek

© EF

5

Ondanks alle goede voorzorgen kunnen toch nog ongewenste gasten je tuin bezoeken. Denk maar aan bladluizen op je rozen of heermoes in je bloemenborder. Maar als je kiest voor de juiste plant op de juiste plaats kan je al veel problemen voorkomen. Gezonde planten worden minder vlug aangetast en bedekken daardoor ook beter de bodem. Gemengde aanplantingen zijn ook weerbaarder dan grote plantenvakken met een en dezelfde soort. Echte plagen komen gewoonlijk voor op plaatsen waar er een groot aanbod is van één en dezelfde soort. Daar kunnen belagers hun gang gaan.

1 ENGE BEESTJES? GOEDE HELPERS!

Hoe komt het dat een insect of een ander dier je ergert? Misschien vind je bepaalde insecten er eng uitzien, al zijn ze het niet. Onbekend is onbemind! Oorwormen, zweefvliegen, sprinkhanen, kevers: ze bezorgen geen overlast in de tuin en doen ook de mens geen kwaad. Ze zorgen voor evenwicht en het zijn vaak nuttige opruimers. Maar omdat je van planten houdt en ze ook gezond wil zien groeien en bloeien, ga je je ergeren aan bepaalde dieren en dat is begrijpelijk. Beestjes die schijnbaar hardnekkig massaal in je tuin zitten en je planten oppeuzelen... of een wroeter onder je gazon: dat is niet direct iets om bij te juichen. Toch gebruik je beter nooit insecticiden in je tuin, want daarmee dood je ook de nuttige diertjes. Bedenk ook dat hinderlijke insecten van levensbelang zijn als voedselbron voor andere dieren in je tuin. Zo eten merels bijvoorbeeld graag naaktslakken.

Van een plaag spreek je pas als er grote hoeveelheden dieren op een plant zitten. Als er maar enkele diertjes opzitten, spreek je van een aantasting. Een aantasting kan echter niet veel kwaad en hou je beter wat extra in de gaten dan meteen de grote middelen in te zetten.

2 LASTIGE GASTEN

Als je tuin genoeg variatie heeft aan planten, die aangepast zijn aan hun standplaats, vind je een waaier aan verschillende dieren in je tuin. Die dieren eten planten of ze eten andere dieren die op hun beurt door nog andere dieren worden opgepeuzeld. Er zal een natuurlijk evenwicht in je tuin zijn. Als er toch om een of andere reden plots een plaag is, grijp je beter niet naar de gifspuit. Als je bv. bladluizen met de spuit te lijf gaat, sterven ook andere dieren die je niet viseerde. En je verstoort het natuurlijk evenwicht, waardoor de kans dat de plaag enkele dagen later weer de kop op steekt zeer groot is.

Eigenlijk is er geen enkele reden die het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de siertuin rechtvaardigt. Ze zijn schadelijk voor mens en milieu. Als een plant er een tijdje iets minder mooi bij staat, is dat nog geen ramp. De meeste planten hebben een enorme weerstand en zullen — nadat de plaag vanzelf verdwenen is — wel weer opvrolijken. Zelfs volledig kaalgevreten planten kunnen het jaar daarop weer weelderig in blad staan. Een siertuin is overigens, anders dan een moestuin, niet op productie gericht. Daarom is het ook in de meeste gevallen niet nodig om zelf in te grijpen.

Relativeren is vaak de boodschap. Ook als het weer verandert, verdwijnen vaak veel 'plagen' vanzelf.

Bladluizen

In het begin van de lente zijn bladluizen een natuurlijk verschijnsel. De eerste warme zonnestralen en jong sappig groen: je tuin is een eldorado voor die beestjes. Als de aantasting niet al te erg is, kan je overwegen om de natuur gewoon haar gang te laten gaan. Natuurlijke vijanden zoals lieveheersbeestjes en gaasvliegen stellen een portie bladluizen erg op prijs. Maar ook kleine zangvogeltjes zoals mezen struinen door bomen en struiken op zoek naar sappige bladluizen. Vaak is zelfs een goede regenvlaag al voldoende om hen van de plant te verwijderen. Regent het niet, dan kan je met een

© Biobest

>Om het tot volwassen lieveheersbeestje te schoppen moet een larve 600 bladluizen verorberen. Een volwassen lieveheersbeestje eet er maar liefst 3000 per maand.

krachtige waterstraal het merendeel van de bladluizen van de plant sproeien.

Staat de plant jaar na jaar heel de zomer te zeltogen, dan kan je van een plaag spreken. Je haalt de plant dan beter weg, want hij staat waarschijnlijk toch niet echt op zijn plaats. Gelderse roos (*Viburnum opulus*) op een te droge plek heeft vaak meer en langer last van zwarte bladluis dan een soortgenoot op een vochtige plek.

Slakken

Slakken zorgen voor het opruimingswerk in de natuur. Eigenlijk eten ze alles, van dood organisch materiaal over levende planten tot kleine diertjes. Als je nagaat wie hun natuurlijke vijanden allemaal zijn, dan sta je verbaasd dat er nog slakken op deze wereld voorkomen (vogels, padden, loopkevers, glimwormen). Ook spitsmuizen en egels hebben slakken op het menu staan. Als je 's zomers in het donker en in de stilte nog op je terras zit, dan kan je deze zoogdieren gewoon horen smakken bij het verorberen van iets lekkers.

Maar laten je 'helpers' je in de steek of zijn er (nog) niet genoeg in je tuin dan kunnen

slakken wel behoorlijk wat schade aanrichten. Ze hebben een voorkeur voor zachte plantendelen zoals de bladeren van hosta.

Sterk geurende planten zoals tijm, knoflook en salie worden niet gesmaakt door slakken. Door deze kruiden te planten tussen de andere planten voorkom je slakkenoverlast.

Een slak schuift voort op haar buik. Dit is een zeer weke, kwetsbare plek en daardoor ondervindt ze heel wat last van sommige hindernissen. Je kan een 'slakkenmuurtje' aanbrengen rondom bepaalde planten die je wil beschermen. Een slakkenmuurtje bestaat uit 'scherp' en/of droog materiaal waarover ze niet graag glijden zoals fijn schelpenzand, houtkrullen, gebroken eierschalen, naalden van de kerstboom. Dit soort strookjes moeten regelmatig vernieuwd worden want na een regenbui worden ze nat en missen ze hun doel.

Bij vochtig weer en in het donker 'op jacht' gaan met een zaklamp en een emmertje levert gegarandeerd een goede vangst op. Je kan slakken ook trakteren op een pintje: een in de grond ingegraven glas met daarin wat bier is een heel efficiënte slakkenval. Tot slot kan je ook 'ecologische' slakkenkorrels kopen.

Schimmels

Valse meeldauw is in de siertuin de meest voorkomende schimmelsoort. Op de bladeren van planten komt er een wit, waasachtig vlies. Vochtig en warm weer bevordert de groei van schimmels. Sommige planten zijn gevoeliger voor meeldauw dan andere. Denk maar aan rozen, druivelaars of bepaalde ooievaarsbekken (geraniumsoorten). Bij de vaste, kruidachtige planten volstaat het vaak om de plant gewoon af te maaien of de bladeren weg te snijden. Meestal groeit er dan gezond, nieuw blad terug.

Bij klimplanten en andere houtachtige planten zoals bomen en struiken kan je een schimmelaantasting voorkomen door de planten voldoende 'lucht' te geven, ervoor zorgen dat er voldoende wind door de takken kan waaien. Hiertoe is de standplaats belangrijk maar ook het 'open houden' van de plant. Zet ze daarom niet te dicht bij elkaar zodat de bladeren na een regenbui voldoende kunnen drogen.

Daartoe zorg je bij fruitbomen voor een open kroon door gerichte snoei en bij klimplanten zoals druivelaar dun je tijdens de zomer de bladmassa regelmatig uit.

Mollen

Mollen zijn erg nuttig in je tuin. Het zijn fervente vleeseters, aan je planten komen ze niet. Op hun menu staan verscheidene diertjes die onder de grond leven en daar wél schade kunnen aanrichten aan de wortels van planten (larven van meikevers en bepaalde muggen).

Mollen zijn eenzaten. Enkel in de paartijd gaan ze op zoek naar een partner. De jonkies verlaten vrij vlug het nest en zoeken dan een eigen territorium. Daarom kan je nooit van een plaag spreken. Maar één mol kan wel van je gazon een mijnenveld maken. Ongelooflijk voor zo'n klein beestje. Het lijkt soms alsof er een heel leger bezig is geweest.

© YA

> Je kan mollen proberen te verjagen met sterke geuren, geluid of trillingen; maar succes is nooit verzekerd.

Molshopen komen vooral voor bij hevige regen als de grondwaterstand hoog is. Een mol gaat dan op jacht in zijn bovenste jaaggangen. Want ook hij wil niet verdrinken! En als hij in de lente op vrijersvoeten loopt, heeft hij haast en dan maakt hij oppervlakkige gangen met veel hoopjes, dat gaat sneller! Maar jij zit dan wel met het resultaat van zijn passie.

Mollen houden niet van sterke geuren. Sommige planten hebben wortels die een voor de mol onaangename geur verspreiden: keizerskroon, kruisbladwolfsmelk maar ook helleborussoorten waarvan de wortels zelfs giftig zijn. De resultaten zijn soms teleurstellend, maar je kan het proberen.

In de handel vind je kleine steentjes die je in de grond moet steken. Ze zijn gedrenkt in een plantaardige olie, die een sterke mosterdgeur afgeeft. Ook uien of knoflooksnippers kunnen helpen. Probeer ook eens de uitwerpselen van een herkenbare vijand zoals kat of wezel in de mollengangen te brengen.

Ook trillingen en geluid kunnen mollen weggagen. Er bestaan bepaalde apparaten die op zonnepaneeltjes werken en die trillingen veroorzaken. Om geluid te maken kan je een metalen plaatje bovenaan een metalen paal bevestigen zodat het door de wind tegen de paal wordt geslagen. Of graaf een fles zonder bodem in de mollengang. De open fles brengt een fluittoon voort door de wind. Sommige mollen slaan hiervoor op de vlucht, andere mollen wennen aan trillingen en geluid. Succes is dus niet verzekerd.

Je kan de mol ook proberen te vangen in een speciaal daarvoor ontworpen kooitje en de mol vervolgens elders uitzetten. Maar besef wel: als jouw mol verdwijnt, dan komt zijn 'territorium' vrij. En dan komt er sowieso een ander exemplaar op de proppen.

3 ONKRUID?!?

3.1 Wat is onkruid?

Een onkruid is een plant die op een bepaalde plaats niet gewenst is. Paardenbloemen en madeliefjes in het gazon zijn voor de ene persoon een doorn in het oog, voor de ander een vrolijke toets in een anders saaie groene vlakte. Wat je beschouwt als onkruid is dus erg subjectief.

> Klavertjes vrolijken dit gazon op. Door sommige mensen worden bloeiende planten in het gazon als onkruid bestempeld. Nochtans zijn ze belangrijk voor insecten.

De meeste soorten die je liever kwijt dan rijk bent in je tuin, kan je zonder veel moeite met de hand verwijderen. Problemen kunnen zich echter stellen bij een aantal soorten die trucjes hebben ontwikkeld waardoor ze moeilijk te verwijderen zijn. Als je die 'trucjes' doorhebt, kan je ook die planten te snel af zijn. In grote lijnen kan je drie soorten listen onderscheiden:

Zaadonkruiden

Zaadonkruiden bloeien snel en produceren enorme hoeveelheden zaad. Je moet de planten verwijderen voor ze zaad kunnen vormen. Zaadonkruiden zijn meestal licht-

> Zevenblad uit een bestaande beplanting halen is bijna onmogelijk. Het is beter planten te kiezen die even concurrentiekrachtig zijn en (het overigens mooie) zevenblad kunnen samenleven.

>Vermijd ongewenste kruiden door te zorgen voor een begroeiing die de bodem goed bedekt en die opgebouwd is uit soorten die aangepast zijn aan de standplaats.

minnende soorten. Ze komen veel voor op verhardingen en op kale, verstoorde (geschoffelde) bodems.

Voorbeelden zijn: harig wilgenroosje, Canadese fijnstraal, gewoon herderstasje, kleine veldkers, perzikkruid, straatgras, vogelmuur...

Wortelonkruiden met uitlopers:

Deze kruiden verspreiden zich door boven- of ondergrondse uitlopers te vormen. Elke uitloper kan wortelen en uitgroeien tot een nieuwe plant. Bij de bestrijding van deze kruiden, moet je er op letten dat er geen stukjes wortel in de grond achterblijven.

Voorbeelden zijn: kruipende boterbloem, haagwinde, kweek, zevenblad, brandnetel...

Wortelonkruiden met penwortels:

Deze planten breiden zich niet snel uit, maar ze zijn hardnekkig door de moeilijk weg te halen penwortel. Die opgezwollen wortel bevat veel reservestoffen waardoor er nieuwe planten kunnen worden gevormd als je hem laat zitten. Verwijder de penwortels met een aardappelmesje of met aangepast gereedschap.

Voorbeelden zijn: heermoes, paardenbloem, ridderzuring,...

3.2 Dé oplossing: Houd de bodem bedekt!

Kale bodem wordt in een mum van tijd ingepalmd door kleine kiemplantjes. Om te vermijden dat ongewenste planten zich in je tuin vestigen, zorg je er beter voor dat er geen enkel stukje grond onbedekt blijft. Kies voor elk plekje in je tuin soorten die aangepast zijn aan de bodem en die de bodem goed bedekken. Zo krijgen zaden

> Phacelia en andere eenjarigen kunnen ingezaaid worden op de verstoorde grond rond een nieuwbouwwoning. Van zodra de bodem wat meer structuur krijgt, kan begonnen worden met de aanleg van de nieuwe tuin.

van ongewenste kruiden minder kans om te kiemen. Wat je zeker achterwege moet laten, is het schoffelen en harken van de bodem. Je zorgt niet alleen voor een ideale kiembodem voor ongewenste soorten, je loopt ook het risico wortels van sierplanten te beschadigen.

Door bewust te kiezen voor planten met een groeivorm die zoveel mogelijk de bodem bedekt of overdekt kan je ongewenste kruiden

vermijden. Soms wordt de term 'bodembedekkers' gebruikt voor planten met een kruipende groeivorm die zich heel snel uitbreiden en bovendien goede bodembedekkende eigenschappen hebben. De gekende bodembedekkers (kleine maagdenpalm, klimop) zijn in hoofdzaak bosplanten. In de tuin groeien ze goed in de (half)schaduw. Op zonnige plekken kan je opteren voor borders of struiken met een kruidlaag.

Als je een kale bodem snel wil bedekken (bijvoorbeeld een nog niet aangelegde tuin bij een nieuwbouwwoning), dan kan je het best een mengsel akkerkruiden inzaaien. Dat zijn eenjarige bloemen die goed groeien op een verstoorde bodem. Na drie jaar zal je bodem al wat meer structuur hebben en zullen die eenjarigen het minder goed gaan doen. Je kan dan beginnen met de omvorming van je tuin.

3.3 Mos

Veel mensen strooien jaar in jaar uit kwistig met kalk, ontmosser en gazonbemesting in de hoop het mos eindelijk uit hun gazon kwijt te geraken. Maar wat je ook probeert, het mos komt telkens terug.

Op zich hoeft mos in het gazon geen probleem te zijn. Mos is net als gras mooi groen. Problemen rijzen als het intensief belopen wordt: mos kan niet zo goed tegen betreding als gras en je kan kale plekken krijgen. Het mos verwijderen en de kale plekken opnieuw inzaaien met gras is geen duurzame oplossing. Als er mos in het gras groeit, dan heeft dat zo zijn redenen. Mos doet het op schaduwrijke plaatsen beter dan gras. Ook in zeer kort gemaaide gazons kan mos de concurrentie met gras aan. Zolang je de oorzaak niet wegneemt, zal het mos steeds terugkeren. Op schaduwrijke plaatsen kan je beter het mos gewoon tolereren en de onmiskenbare schoonheid ervan leren waarderen. Wil je echter die bepaalde plek gebruiken als zitruimte dan kies je daar het best voor een verharding in plaats van gras. Als je vindt dat het gazon gerust wat mag inkrimpen dan zijn schaduwminnende planten een fraaie oplossing (varens, hosta, smeerwortel, gevlekte dovenetel...). |

Minder is meer: hoe kan je groenafval vermijden?

Groenafval is iets waar je vaak geen blijf mee weet. Maar eigenlijk kan je veel groenafval gewoon vermijden. Wat je niet hebt, moet je niet kwijt!

Snoeien, gras maaien, bladeren bijeenharken en afvoeren kan je zoveel mogelijk beperken.

Het begint allemaal bij het ontwerp en de aanleg van de tuin maar ook bij bestaande tuinen kan je door kleine ingrepen en door een aangepast beheer hiermee rekening houden.

1 SNOEIRESTEN VAN HOUTIGE PLANTEN (BOMEN EN STRUIKEN)

Bomen en struiken die voldoende ruimte krijgen om uit te groeien tot hun volwassen hoogte en breedte hoef je niet te snoeien omdat ze te dicht bij hun buur staan of de doorgang belemmeren doordat ze over het pad hangen. Zo krijgen ze meteen ook kans om hun mooie typische vorm te ontwikkelen: bolrond, parasol- of waaivormig. Deze volwassen vorm is zeer plantspecifiek. Je vindt deze informatie in plantenboeken. Ook de grootte is van belang. Als je een struik voor je raam plant die laag blijft dan kan je ook nog jaren later door dat raam kijken. Evenzo voor klimplanten. Zet je een bruidsluier naast je voordeur dan betekent dit onvermijdelijk snoeien wil je het huis nog binnen kunnen. Kies dus liever voor een plant met bescheidener afmetingen.

Als je vaststelt dat er planten in je bestaande tuin moeten wijken, is het de moeite waard om even na te gaan of je ze kan verplanten en of er elders in de tuin nog voldoende plaats voor is. Zoniet, dan haal je ze beter definitief weg. Misschien kan je er iemand anders blij mee maken. Beter dan je hele leven lang te proberen de boom of struik onder de knoet te houden. Of een boom of struik verplantbaar is hangt af van soort en leeftijd. Struiken, zelfs als ze al flink oud zijn, zoals boerenjasmijn, Chinees klokje, Weigelia laten zich makkelijker verplanten dan bomen. Bomen en struiken met een diepe penwortel zoals eik en meidoorn houden er niet van om verplant te worden. En ook hulst is een honkvast type.

> Sering is een kleinere boomsoort (4 à 5 meter hoog) die geschikt is voor kleinere tuinen. Zijn rijke bloei en overweldigende geur maken 'm zeer geliefd.

> Soms wordt uit tuinarchitectonische overwegingen gekozen voor een groenvorm die groenafval meebrengt. Probeer dit groenafval zoveel mogelijk ter plaatse te verwerken.

2 SNOEIEN TOCH SOMS NODIG

Heb je gekozen voor een aanplanting zoals een haag, een knot- of een leiboom, dan moet je deze onderhouden door snoeien, dat is evident.

Vormsnoei kan je toepassen bij meestal groenblijvende planten zoals buxus en taxus.

Het weghalen van dode of oude takken om meer groeikansen te bieden aan jonge scheuten is een middel om je struiken vitaal te houden.

En bij jonge struiken en bomen kan soms een begeleidings snoei toegepast worden om een evenwichtige vorm te ontwikkelen.

Goed snoeien vereist een hele dosis vakkennis en moet op het juiste moment gebeuren en op de juiste manier om de plant niet al te veel te beschadigen.

Bedenk ook dat elke snoeiwonde een invalspoort is voor mogelijke infecties, zeker bij grote wonden.

3 GAZON

Grasmaaisel heeft een groot aandeel in de totale hoeveelheid groenafval. Enkele tips om het gras(afval) 'binnen de perken' te houden:

- Beperk de hoeveelheid gazon tot de oppervlakte die je werkelijk nodig hebt als speelplek, als wandelpad of om (visueel) ruimte te maken in je tuin.
- Bemesting is niet nodig. Bemesting zorgt voor meerdere maaibeurten en extra grote hoeveelheden. Wil je niet dat je gazon te schraal wordt en kale plekken krijgt? Laat dan gewoon het maaisel liggen in plaats van af te voeren. Dit afgemaaid gras verteert en de opgenomen de voedingsstoffen keren terug in de bodem.

> Composteren is zorgen voor een versneld natuurlijk verteringsproces van groenresten. De donkere compost die je bekomt, is een uitstekende bodemverbeteraar.

Er bestaan speciale grasmaaiers die het gras niet enkel maaien, maar ook versnipperen en ter plekke weer 'uitspuwen' (mulchmaaier).

4 BLADEREN: NATUURLIJKE MULCH

Kleine afgestorven takjes, twijgjes, bladeren kan je onder de struiken laten liggen. Ook de bladeren van op het terras en op het gazon kan je zoveel mogelijk kwijt onder struiken en bomen. Hierdoor is de bodem bedekt en heb je minder onkruid (en dus ook minder groenafval). Ook de uitgebloeide restanten van vaste planten kan je gewoon de hele winter laten staan. Als je in de lente opruimt, is het volume hiervan flink ingekrompen. De bodem is ook beschermd tegen vorst en bovendien wordt deze strooisellaag stilaan omgezet in humus, dat nuttige voedingsstoffen bevat voor de planten.

5 COMPOSTEREN

Heb je toch nog groenafval, dan kan dat op de composthoop of in het compostvat. Een afwisseling van groen (bladeren, gras, kruiden) en bruin materiaal (takjes, houtachtig materiaal) is van belang bij composteren. Met voldoende lucht en vocht, niet te veel zonlicht en jaarlijks omzetten worden de resten omgetoverd in compost waarmee je de (nieuwe) planten of je moestuin kan voeden. |

Meer dan planten alleen

Een ecologische tuin is meer dan zorgen voor de juiste plant op de juiste plaats of het aantrekken van dieren in de tuin. In een ecologische tuin hou je ook zoveel mogelijk rekening met het milieu. En niet alleen door het vermijden van groenafval...

1 GOED VERHARD

Wees zuinig met verhardingen. Het onderhoud van verhardingen neemt veel tijd in beslag die je anders in je tuin genietend zou kunnen doorbrengen. Dat onderhoud verleidt veel mensen ertoe naar bestrijdingsmiddelen te grijpen. Maar die horen niet thuis in een levende tuin! Een verharding die je regelmatig gebruikt, verkruidt niet. Wil je niet in de verleiding komen en wil je jezelf veel werk besparen, kies dan enkel voor verhardingen op plaatsen waar het echt nodig is en kies de meest geschikte soort. Op plaatsen waar geen verhardingen zijn, kan het water bovendien gewoon in de grond dringen. Op plaatsen waar je wel voor een verharding kiest, zorg je er beter voor dat het regenwater gewoon naar de naastliggende beplanting afvloeit. Zo kan het water ter plaatse in de bodem dringen en (over)belast je het rioleringsnetwerk niet.

Is een verharding echt nodig?

> Is een verharding wel echt nodig? Dit graspad leidt bezoekers verder de tuin in.

© Michils

Ongewenst kruid groeit daar waar organisch materiaal zich verzamelt en een voedingsbodem vormt voor plantengroei, namelijk in voegen en verzakkingen op weinig betreden verhardingen. Verhardingen leg je in de eerste plaats alleen aan op plekken waar ze echt nodig zijn: het pad naar de voordeur, naar het tuinhuis of de moestuin, het terras, eventueel de oprit. Hoe meer een pad betreden wordt, hoe

minder ongewenste kruiden er zullen groeien. De betreding op een smal pad zal ook groter zijn dan op een breed.

Op plaatsen waar een pad noodzakelijk is, maar waar er niet veel betreding is, kan je opteren voor een graspad, eventueel verstevigd door grasdallen.

Een goede keuze!

De soort verharding heeft rechtstreekse gevolgen voor het beheer: maak daarom een doordachte keuze. Voor je oprit kan je kiezen voor grasdallen; die moeten gemaaid worden. Kies je voor steenslag, dan moet je erbij nemen dat je meer tijd zal besteden aan het wieden van ongewenste kruiden.

Er bestaan talloze soorten verhardingen. Ze zijn grofweg in te delen in drie groepen:

1. Gesloten verhardingen: verhardingen zonder voegen (beton, asfalt). Kruidgroei is en-

kel mogelijk aan de randen. Omdat deze verhardingen niet waterdoorlatend zijn, moet je ervoor zorgen dat het regenwater ergens in de naastliggende beplanting kan afvloeien. Dat kan door de verharding schuin te laten aflopen of door het water via een waterafvoer naar een lagergelegen punt te brengen.

> Door brede voegen te laten tussen tegels wordt het gazon visueel minder gebroken.

2. Halfopen verhardingen: verhardingen met voegen (kasseien, tegels, klinkers, grassdallen). Kruidgroei komt voor in de voegen. Afhankelijk van de voegbreedte kan een hoeveelheid regenwater tussen de voegen naar de ondergrond sijpelen. Om ongewenste kruidengroei te vermijden, kies je het best voor zo smal mogelijke voegen of (origineler) voor brede voegen waar je bewust kruiden tussen laat groeien. Laat je fantasie de vrije loop en kies voor kruiden die qua kleur leuk contrasteren met je verhardingen of voor soorten die lekker geuren als je erop loopt (kruiptijm, loopkamille...).
3. Open verhardingen: verhardingen die uit losse materialen bestaan (grind, steenslag, dolomiet, boomschors, schelpen). Op deze verhardingen groeien kruiden het makkelijkst. Kies enkel voor deze soort verharding op plaatsen die regelmatig betreden worden.

Preventie van onkruidgroei op verhardingen

Verhardingen verkruiden niet wanneer ze regelmatig betreden worden.

Kruiden hebben nood aan voldoende vocht en voedingsbodem om te kunnen kiemen. Door te zorgen dat er zich geen vuil opstapelt in hoekjes en in verzakkingen vermijd je dat zaden kunnen kiemen. Veeg regelmatig je verharding zodat er geen kiemingsbodem ontstaat.

Open verhardingen kan je niet vegen. Door open verhardingen regelmatig te harken kan je jonge ongewenste kruiden wel een beetje terugdringen. Kies daarom enkel voor open verharding op plaatsen waar ze veel gebruikt zal worden.

Onkruid verwijderen op verhardingen op een milieuvriendelijke manier

Een (half)gesloten verharding kan je stevig vegen of borstelen. Zo verwijder je niet alleen voedingsbodem, maar ook jonge plantjes. Dat moet je dan wel regelmatig doen want uitgegroeid onkruid kan je niet meer weg borstelen. Eventueel kan je een hogedrukreiniger inzetten. Sterk uitgegroeid ongewenst kruid kan je uittrekken of met een mesje of voegenkrabber verwijderen.

Open verhardingen kan je wieden, harken of behandelen met een onkruidbrander. Onkruidbranders verhitten jonge plantjes waardoor hun celwanden barsten. Direct na de behandeling merk je niets van de behandeling. Na enkele dagen verdorren de planten echter en sterven ze. Onkruidbranders kan je enkel inzetten bij droog weer.

2 MOET ER NOG LICHT ZIJN?

Veel dieren ondervinden nadelige effecten van nachtelijk kunstlicht. Ze raken gedesoriënteerd en het ondermijnt hun bioritme. Als 's avonds de lichten van de huizen en straatlantaarns aan gaan, beginnen sommige vogels hun ochtenddeuntjes te fluiten.

Verlichting in je tuin

Vooraleer je spots en andere lichtbronnen in je tuin integreert, sta je er beter even bij stil of die verlichting echt wel nodig is. Er heerst momenteel een trend om niet enkel terras maar ook het hele tuinpad te verlichten. Zelfs bomen worden dikwijls in de schijnwerpers gezet. Hoewel je hiermee heel feeërieke effecten kan behalen, is tuinverlichting meestal gewoon energieverstopping. Gewoon genieten van het donker of bij een flikkerend kaarsje is minstens even gezellig.

Als je dan toch voor verlichting kiest, gebruik dan gerichte lichtbronnen; die geven minder lichthinder. Laat ze bovendien enkel schijnen als dat nodig is, beperk de watage en/of gebruik spaarlampen.

Verlichting met zonne-energie

Meer en meer tuincentra en doe-het-zelfzaken verkopen tuinlampen op zonne-energie. Een ingebouwd zonnepaneel laadt de ingebouwde batterij dagelijks op. De meeste lampen geven je minimum gedurende 5 uur licht. De meeste soorten zijn eenvoudig verplaatsbaar. Let er wel op dat je een soort kiest met een schakelaar, want lampen met een ingebouwde schemersensor geven automatisch licht telkens als het donker wordt.

3 WATER? JA, GRAAG!

We leven in een land waar het gelukkig voldoende regent. En in plaats van dat kostbare regenwater zomaar af te voeren naar het riool kan je het opvangen in een ondergrondse regenwatertank. En dan kan je het gebruiken in huis als spoelwater voor het toilet of voor de wasautomaat of er leuke dingen mee doen in je tuin.

Je kan het water van schuurtjes, tuinberging en van je woning opvangen in een regenton. Handig om de groenten in de moestuin en om de plantenbakken te begieten. Of je kan het water rechtstreeks in je tuin laten vloeien. Je moet er dan wel voor zorgen dat het wegvloeit van je huis. Dit kan via een gootje in kasseien of gemetst in baksteen. De plek waar je het water in de bodem wil laten infiltreren moet minstens 20-30 cm dieper liggen dan het vertrekpunt. De grootte van deze plek hangt vooral af van de doorlaatbaarheid van je bodem en de hoeveelheid water die wordt opgevangen.

BEPALEN VAN DE OPPERVLAKTE DIE JE NODIG HEBT VOOR DE INFILTRATIE VAN REGENWATER

De oppervlakte is afhankelijk van de doorlaatbaarheid van de bodem en de hoeveelheid water die wordt opgevangen (deze is recht evenredig met het dakoppervlak).

1. graaf een gat van 30x30x30 cm
2. giet een emmer water in het gat om de bodem vochtig te maken
3. wacht een halve tot een ganze dag
4. plaats in het gat een stok om het waterpeil op te meten
5. giet in het gat een emmer water (10 à 12 liter). Het water zal ongeveer 10 cm hoog staan.
6. meet hoe lang het duurt voor het water 10 cm gezakt is/het gat leeg is

Lees op onderstaande tabel af hoe groot de doorlaatbaarheid van je bodem is en hoeveel berging je nodig hebt.

LEEGLOOPTIJD	DOORLAATBAARHEID	BENODIGDE BERGING
< 20 min	Uitstekend	7,5 mm x dakoppervlak
20 min – 1,5 uur	Goed	10 mm x dakoppervlak
1,5 – 4,5 uur	Matig	15 mm x dakoppervlak
> 4,5 uur	Slecht	20 mm x dakoppervlak

Bron: technisch bureau Tainw

De regenpijp anders

Je kan op de bestaande regenpijp(en) een tussenzetstuk met klep plaatsen. Zoek een geschikt recipiënt om het water in op te vangen, vul het met aarde en creëer je eigen 'blubberton'. Met regenweer wordt dit een heerlijk modderbad voor oeverplanten. Bij overvloedige stortregens met wateroverlast kan je nog altijd de klep sluiten en dan loopt het regenwater weg op de gewone manier.

Als je de regenpijp vervangt door een ketting die aan de dakgoot wordt bevestigd, hoor je het water naar beneden klateren.

© GC

> Een tussenzetstuk op je regenpijp zorgt ervoor dat het regenwater in een oude metselkuip blijft staan. Via een gaatje in de wand loopt het overtollige water in de tuin.

© GC

> Geen regenpijp hier maar een ketting die uitmondt in een regenton. Omdat die regelmatig overstroomt kunnen hier planten groeien die van nattigheid houden zoals kievitsbloem, Siberische lis en echte valeriaan.

> Als de grond-
watertafel zo
hoog is dat je
tuin voortdurend
drassig is, kan
je een gracht of
vijver graven om
het water in te
bergen. Met de
aarde die je uit-
graaft kan je de
rest van je tuin
wat ophogen.

Grindput

Op sommige plaatsen zoals op de oprit of naast de voordeur is het beter om het water onmiddellijk in de grond laten doordringen via een grindput.

Een grindput is een put van liefst een meter diep en 1 m op 1 m in het vierkant; gevuld met keien of gewoon met steenslag van bakstenen, bloempotten, brokken beton. Je kan de put ook iets groter maken en opvatten als een moerasje. Het water sijpelt door de steenslag naar de diepere grondlagen waarlangs het verder zijn weg kan zoeken. Ook hier kunnen vochtminnende planten groeien.

Open water? Onweerstaanbaar!

Het leven in en rond water is boeiend om gade te slaan. Denk maar aan sierlijke waterjuffers en libellen die boven het water zweven en waarvan de larven zich langzaam verpoppen terwijl je er kan naar kijken. Ook de zwem- en acrobatentoeren van de kikkers zijn een schouwspel. Bovendien is de aanwezigheid van water rustgevend. Geen wonder dat zoveel tuinliefhebbers dromen van een waterpartij.

Hoe meer water in of hoe 'natter' het landschap rond je tuin, hoe meer kans je hebt om waterliefhebbers op bezoek te krijgen in en rond je waterpartij. Er ontstaat dan een mooie wisselwerking. Maar heb je een tuin vol grote bomen of een waar weinig of geen zon komt door hoge muren of gebouwen dan wordt zo'n waterpartij (vijver of poel) een teleurstelling. Begin er dan maar liever niet aan.

Om een mooie, levendige vijver te krijgen, moet die minstens 5 tot 6 uur zon krijgen per dag. Planten hebben zonlicht nodig om te groeien en zij zorgen op hun beurt voor zuurstof in het water. Je tuin moet ook ruim genoeg zijn zodat je het vijvertje of poeltje

groot genoeg kan maken. Te kleine watertjes warmen immers te snel op waardoor de dieren in het water zuurstoftekort krijgen. Een oppervlakte aan water van minimum 10 m² is aangewezen. De wanden van de waterpartij moeten geleidelijk afhellen naar het diepste punt. Zo krijg je mogelijkheden voor verschillende water- en oeverplanten en kunnen dieren zoals egels die per ongeluk in het water gesukkeld zijn er makkelijker terug uit. Ook voor kinderen zijn waterpartijen met steile wanden erg gevaarlijk. Een van de grootste bedreigingen voor je vijver vormt nog altijd het gebruik van herbiciden en meststoffen in je tuin. Zelfs als je ze op zekere afstand van het water gebruikt, komen ze bijna onvermijdelijk in het water terecht en richten ze veel schade aan. Zelfs organische meststoffen voor het gazon die uitspoelen naar de vijver zijn schadelijk voor de waterkwaliteit.

Aantrekken van dieren bij het water

Volwassen kikkers en padden uit de natuur halen om in je waterpartij te zetten is bij wet verboden en heeft geen zin. Padden vertrekken toch weer, op zoek naar de vijver of poel waar ze zijn geboren en die vinden ze dan niet meer terug.

Laat je vooral niet verleiden in een dierenwinkel om een of andere exotische amfibie op de kop te tikken. Het zijn vaak brulkikkers die loeien als koeien en alle waterdier-tjes in de buurt opvreten.

Beter is het om de natuurlijke evolutie in je vijver af te wachten en als je de eerste kikkers mag verwelkomen die spontaan op bezoek komen is dat een (tuin)feestje waard!

Amfibieën zijn dieren die water echt nodig hebben om hun eitjes kwijt te raken. Padden leven nadien op het land, salamanders en kikkers blijven tijdens de zomer in het water. Voor de winterslaap graven kikkers en sommige salamanders zich in het slijk op de bodem. Anderen en ook padden houden een winterslaap onder stronken hout of een stapeltje stenen.

Ook tijdens de zomer is een aantrekkelijke omgeving belangrijk. Een moerasachtige begroeiing langs de oever of hoog gras waar padden, kikkers en salamanders op jacht gaan naar insecten. In de omgeving van vijver of poel moeten voldoende schuilplaatsen en voldoende voedsel aanwezig zijn.

Pesticiden zijn dan ook uit den boze. Insecticiden vernietigen het voedsel van heel wat kleine organismen die in en rond de waterpartij leven en herbiciden kunnen uitspoelen naar de vijver.

> Padden overwinteren onder stenen en dood hout. Ga dus niet opruimen op een mooie zonnige winterdag.

Vijvers met vissen moet je eigenlijk bekijken als een buitenaquarium waaraan veel werk is. Meestal worden deze vissen gevoederd. Hierdoor ontstaat er vaak een teveel aan voedingsstoffen in het water, ook door de uitwerpselen van de soms talrijke vissen. Bovendien woelen veel vissen de bodem om, op zoek naar voedsel, waardoor het water troebel wordt. De waterkwaliteit gaat dan achteruit. Vissen in een vijver betekent ook dat veel andere waterdierpjes opgepeuzeld worden. Vijvers in doorsnee tuinen zijn meestal te klein en te ondiep voor vissen.

4 PROPER HOUT

Hout vormt nog steeds een van de duurzaamste materialen als het uit duurzaam beheerde bossen komt. In de 'aanmaak' vergen ze alleen maar natuurlijke energie van de zon, anders dus dan kunststof en metaal.

Bij de aankoop van houten tuinmeubilair let je er het best op dat het hout gewonnen is uit duurzaam beheerde bossen. Zitbank, stoelen, tuintafels of terrasplanken uit duurzaam beheerde bossen herken je aan het FSC-label (Forest Stewardship Council). Hout met dit label voldoet aan drie voorwaarden: het houdt rekening met milieu, respecteert lokale gemeenschappen en het wordt economisch haalbaar en correct geproduceerd. Alleen wanneer het hele traject van beheer, transport en verwerking aan de FSC-normen voldoet, mag het label op het hout of op een eindproduct komen. Hout en houtproducten met FSC-label zijn te koop bij een groeiend aantal houthandelaars, doe-het-zelf winkels en tuincentra. Het is niet altijd duurder dan niet-FSC-gelabelde producten.

Ook de levensduur van je tuinmeubilair is belangrijk. Soorten als oregon, tamme kastanje, eik en robinia zijn beter geschikt dan grenen of den.

Producten die gebruikt worden om de levensduur van hout te verlengen bevatten veel giftige stoffen. Te vermijden dus! Je kan de meubelen eventueel zelf behandelen met ecologisch verantwoorde oliën of vernis.

5 MOOI HERBRUIKT

Afscheidingen

Dunne twijgen en takken afkomstig van snoeiafval, kan je gebruiken om een afscheiding te maken. Vroeger werd zo'n wand 'tun' genoemd. Ons woord tuin is ervan afgeleid en betekent dus een met wilgenteen omheinde ruimte. Tegenwoordig is er een waaier aan trendy toepassingen: vlechtwerk, takkenmuur of takkenril, snipperpad, snipperwand, groenafvalwand, takkenwal...

In een takkenril, die breder is dan een takkenwand, komen vogels zich al snel nestelen. Winterkoninkjes, heggenmussen en merels komen er graag. Ze vinden er gemakkelijk insecten.

Je kan dergelijke afscheidingen gebruiken om meer privacy te creëren in je tuin zodat de inblik belemmerd wordt. Je kan er ook een storend of minder mooi element mee camoufleren: een composthoop, een lelijk gebouw. Bovendien kan je deze constructies verlevendigen met allerlei uitbundig bloeiende klimmers: reukerwt, sierbonen, lathyrus, bitterzoet, Oost-Indische kers. Langs de schaduw kunnen hop, kamperfoelie, clematis snel naar de zon toe groeien.

© JV, voorbeeldtuin 3, p. 50

> Hou ook rekening met het milieu bij de keuze van klimhulpen.

© EF

> Snoeiafval kan gebruikt worden om afscheidingen te maken.

Takken kunnen ook in de moestuin gebruikt worden als steun voor erwten en bonen. In de bloemenborder kunnen takken tussen hoge planten gestoken worden om omwaaien te voorkomen.

Een natuurlijk pad in je tuin

Als tuinpad kan je snoeiafval verhak-

selen tot houtsnippers en deze uitstrooien.

Je kan ook met stamschijven een pad leggen in de kruidentuin of tussen de bloemenborder. Zo wordt de bodem niet vast getrapt.

Met takken kan je wegjes in vochtige bosjes betreedbaar maken in natte seizoenen. Het hout vergaat zeer vlug in een wisselende droge en vochtige omgeving. Zo kan je heel wat snoeihout kwijt. De zogenaamde knuppelpaden worden gemaakt van knuppels of lange rechte stokken van harde houtsoorten (els, es, tamme kastanje) met een doorsnede van ongeveer 8 cm. Ze worden naast mekaar in een bedding in de grond gelegd.

Houtstapel

Het zwaardere hout en takken kunnen verzaagd en gekloven worden en vervolgens opgestapeld. Dek de stapel af met oude pannen, rijshout... niet met plastic. Deze stapels geven structuur en sfeer aan je tuin. Ze vormen bovendien een geschikte schuilplaats voor allerlei insecten, vogels en kleine zoogdieren. Je kan onderaan een ruimte uitsparen voor een egel. Merels, lijsters en zelfs winterkoninkjes maken graag hun nest tussen de gestapelde blokken. In de zomer zullen klimplanten er een steun vinden: hop, bosrank, kamperfoelie... Maak van enkele stronken een bijenhotel: gaatjes van verschillende doormeter in de stronk geboord, trekken solitair levende bijen aan.

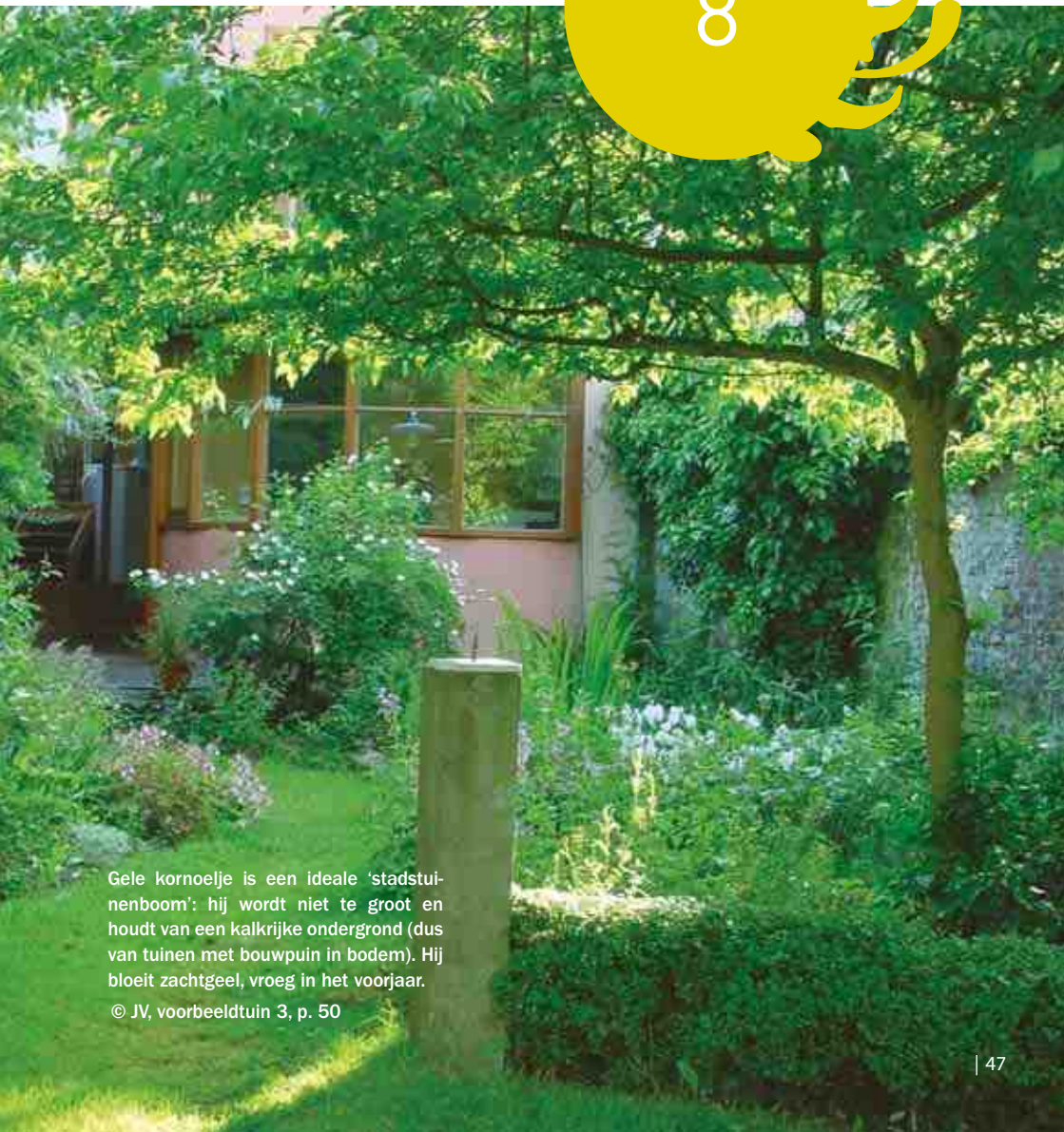
Met boomstronken kan je ergens in de tuin een extra zitplaatsje maken. Onbewerkt hout brengt leven in je tuin. Er komen insecten in en die trekken dan weer de vogels aan. Zachte houtsoorten zoals berk, beuk, wilg, els en den zullen vlug vergaan. Hout van fruitbomen, eik en tamme kastanje en cipressen gaat zeer lang mee. Behandelen om ze te verduurzamen hoeft niet, je vindt wel een ander exemplaar tegen dat jouw zitplek 'verteerd' is. |

© KV, voorbeeldtuin 2, p. 49

> Een pad van houthaksel is niet alleen mooi, het is ook een efficiënte manier om je snoeiafval te verwerken.

In de praktijk

Gele kornoelje is een ideale 'stadstuinboom': hij wordt niet te groot en houdt van een kalkrijke ondergrond (dus van tuinen met bouwpuin in bodem). Hij bloeit zachtgeel, vroeg in het voorjaar.

© JV, voorbeeldtuin 3, p. 50

VOORBEELD 1: LANDELIJKE TUIN OP ZANDBODEM

Ontwerp: Koen Mogensen

© KM

> De belevingswaarde van een vijver in de tuin is ontzettend hoog. De seizoensgebonden veranderingen zijn fascinerend, er bestaan prachtige inheemse oeverplanten en het dierenleven op en rond het water is fenomenaal.

De tuin vormt samen met de andere tuinen in de buurt één groot groen lappendeken met afwisselend grote bomen en open plekken. Grasveldjes (met lekker veel mos en andere planten), bosjes, struikenpartijen en vijvers zorgen voor een grote variatie aan biotopen zodat een heleboel dieren en planten er zich thuis

voelen. Opvallende bezoekers zijn bosuil en sperwer, meikevers, padden en salamanders, egels, vleermuizen, eekhoorns, wezels en allerlei soorten muizen.

Door de tuin lopen aarden paden. Waar ze niet intensief belopen worden, groeien grassen en andere plantjes. Ze worden kort gehouden met de grasmachine. Het grootste deel van de tuin, ook heel het middenstuk, is door de begroeiing echter niet betreedbaar. Hier kan de natuur lekker haar gang gaan. Er is natuurlijk wel voor gezorgd dat je van overal zicht op dit mooie stukje hebt.

De bodem bestaat uit zure, zeer droge zandgrond. Door jarenlange bladval en het ter plaatse uitstrooien van hakselhout heeft zich mettertijd een dikke humuslaag gevormd. Hierdoor gedijen hier ook planten uit de leemstreek zoals kleine maagdenpalm, heksenkruid, pinksterbloem, hangende zegge en longkruid. En massa's bolgewassen: sneeuwkllokjes, krokussen, wilde narcissen, boshyacinten, vogelmelk, daslook en andere alliums... Ze breiden zich jaar na jaar verder uit, vanzelf.

Klimmers tegen het huis en overal in de tuin maken de begroeiing nog weelderiger: blauwe regen, kamperfoelie, klimrozen, clematis, hop, klimop, zwaluwtong, rankende Oost-Indische kers, bitterzoet en periploca. Vlak voor een van de grote ramen staat een oude gele kornoelje, met klimop, kamperfoelie en rozen erin en eromheen.

Er groeit ook heel wat eetbaars in de tuin. Tegen het huis staan een oude en rijkdragende vijgenstruik en een druivelaar. En er is een loofgang van appelaars en perelaars, gekozen uit oude, sterke rassen. Door de droge grond leveren de frambozen, bessenstruiken en het moestuintje jammer genoeg vrij weinig op.

VOORBEELD 2: TUIN IN OPEN LANDSCHAP OP LEMIGE ZANDBODEM

Ontwerp: Kristof Van Stichelen

zie ook pagina 46

> Een geslaagde tuin is ook in de winter boeiend. Bomen en struiken geven structuur aan de ruimte. Ook vaste planten kunnen een interessant wintersilhouet hebben.

Kristof en Riet kochten tien jaar geleden een vrij verwaarloosde traditionele tuin van 8 are waar enkele hele mooie oude bomen in stonden. Het eerste jaar hebben ze enkel 'waargenomen' in hun tuin. Zo kregen ze een duidelijk beeld van mogelijkheden en uitdagingen in de tuin, doorheen alle seizoenen. De prachtige oude notelaar leverde een schaduwrijk plekje, heel welkom op zonnige zomerdagen. De oude fruitbomen gaven

nog veel vruchten. Achteraan in de tuin lagen baksteenstapels die beschutting gaven aan watersalamanders. In de oude mestput bleef ook 's zomers water staan tot groot plezier van de kikkers. Verspreid over de tuin trof je tientallen voorjaarsbloeiers aan.

Met die waarnemingen in het achterhoofd hebben Kristof en Riet hun wensen op een tuinplan gezet.

De paadjes krijgen vorm door het aanbrengen van een laag houtsnippers. Dat gebeurt jaarlijks; de snippers zijn afkomstig van het verhakselen van eigen snoeihout.

Het gazon fungeert nu als structurerend element en als ravotplaats voor de kinderen. Een deel van het vroegere gazon werd minder frequent gemaaid en is omgevormd tot hooiland. Omdat het afhelt naar een beekje komen er zowel planten van droge als van natte standplaatsen voor: jacobskruid, poelruit, pinksterbloem, heelblaadjes, schapenzuring, zandblauwtje, kattenstaart, zeepkruid, dagkoekoeksbloem, boerenwormkruid, heermoes, koninginnenkruid, bitterzoet... Geen enkele soort werd ingezaaid. Het is een paradijs voor insecten, maar ook voor kikkers, egels en mollen.

Langs de beekoever werden een rij knotbomen (schietswilg, zwarte els en es) aangeplant, die heel typisch zijn voor het landschap van het Waasland. De wortels van deze knotbomen zorgen ervoor dat de oever van de beek stabiel blijft en niet afglijdt.

Een gemengde houtkant werd aangeplant (Gelderse roos, grauwe wilg, hazelaar, zwarte els, rode kornoelje, vlier...). Ze heeft vele functies: ze houdt de kinderen in de tuin, ze heeft een belangrijke sierwaarde, zorgt voor privacy en heeft een belangrijke ecologische meerwaarde (nestgelegenheid, voedsel). Deze houtkant wordt vijfjaarlijks teruggesnoeid en vormt de grens met de burens.

VOORBEELD 3: GENTSE STADSTUIN

Ontwerp: Jean-François Van den Abeele

zie ook pagina 45 en 47

> De strakke vorm van de steen en het vlakke wateroppervlak brengen rust in de weelderige beplanting.

Deze volledig ommuurde stadstuin van 140m² ligt in hartje Gent. De zandige bodem zat vol steenpuin en de bestaande beplanting bestond uit soorten die typisch zijn voor de bouwperiode van het huis (begin 20^e eeuw): blauwe regen, sering, liguster, wilde hyacinten en tegen de muur enkele leifruitbomen. De nieuwe eigenaars namen deze planten op in het nieuwe ontwerp. Van onschatbare waarde waren de grote oude bomen die enkele burens in hun tuin hadden. Die camoufleren de omliggende bebouwing en geven de stadstuin een mooi kader.

De tuin bestaat uit twee delen: een 'wildere' zone naast het terras en een meer formele zone achteraan.

De 'wildere' zone bestaat uit een wildebloemenborder aan de ene kant en een moeraszone aan de andere kant. De beplanting bestaat voornamelijk uit inheemse soorten, die kunnen zowel aangeplant zijn als spontaan aangewaaid.

De leukste verrassing was de gele helmblom die op een mooie dag in zijn kopje tussen de andere planten uitstak en sindsdien niet meer is vertrokken. Om alles toch een beetje onder controle te houden, wordt nu en dan gewied in de border.

De moeraszone wordt gevoed via een overloop van de regenwaterput. Door het natuurlijk evenwicht vraagt het moerasje amper beheer. Het is diep genoeg om kikkers in de modder te laten overwinteren. Een afgedankte zandbak dient als winterverblijf voor padden en salamanders.

Voor de plantenkeuze werd rekening gehouden met de standplaats: doordat de tuin volledig ommuurd is, zijn er verschillende microklimaatjes: van droog/warm tot vochtig/schaduwrijk. Voor elke plek werden planten gekozen die aangepast zijn aan de specifieke eigenschappen van de standplaats. Ook de muren werden van een groen kleedje voorzien. Bij de keuze van klimplanten werd rekening gehouden met de geur van de planten: het opvallend aroma van wilde kamperfoelie, de fijne geur van de wintergroene *Clematis armandi* en de heerlijk geurende jasmijn die normaal niet wintervast is maar het hier in de beschutting toch goed doet. |

MEER WETEN?

VOOR MEER INFO OVER DE CAMPAGNE:

Provincie Oost-Vlaanderen
Dienst Planning en Natuurbehoud
Gouvernementstraat 1
9000 Gent
tel: 09 267 84 48
fax: 09 267 84 93

VOOR MEER INFO OVER ECOLOGISCHE SIERTUINEN (vragen, boeken, kwekerijen, lokale Velt-afdeling in je streek...):

Velt vzw
Uitbreidingstraat 392c
2600 Berchem
tel: 03 281 74 75
fax: 03 281 74 76
info@velt.be
www.velt.be

VOOR MEER INFO OVER DE NATUUR EN HET LANDSCHAP IN JE STREEK:

Regionaal Landschap Meetjesland vzw
Noordstraat 15a
9990 Maldegem
tel: 050 70 00 41
fax: 050 70 00 41
info@rlm.be, www.rlm.be

Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen vzw
De Biesestraat 5
9600 RONSE
tel: 055 20 72 65
fax: 055 20 61 87
info@rlva.be, www.rlva.be

Regionaal Landschap Schelde & Durme vzw
Gouvernementstraat 1
9000 Gent
tel: 09 267 84 48
fax: 09 267 84 93
info@rlsd.be, www.rlsd.be

Denk jij
soms ook
dat er
meer
uit je tuin
te halen
valt?